

O‘RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

“Tasviriy san’at mashg‘ulotlarida tekstura va yuzalarni ifodalash qoidalarini o‘qitishning pedagogik va ilmiy asoslari”

Qudratova Gulizuhro Otabek qizi

Navoiy Davlat Universiteti

70110501 – Tasviriy san’at magistratura ta’lim yo‘nalishi

1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san’at mashg‘ulotlarida tekstura va yuzalarni ifodalash qoidalarini o‘qitishning pedagogik va ilmiy asoslari tahlil qilinadi. Tekstura va yuzalarni to‘g‘ri qo‘llash orqali o‘quvchilarning vizual ifoda, estetik did va ijodiy qobiliyati rivojlantiriladi. Maqolada amaliy mashg‘ulotlar, interaktiv texnologiyalar va vizual misollar yordamida tekstura va yuzalarni o‘rganish samaradorligi ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: Tasviriy san’at, tekstura, yuzalar, mashg‘ulotlar, o‘qitish metodikasi, pedagogik asoslar, ijodiy rivojlanish. Tasviriy san’at mashg‘ulotlarida tekstura va yuzalarni ifodalash o‘quvchilarning estetik tafakkuri va vizual tafakkurini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Tekstura ob’ektlarning yuzasidagi tuzilishni, hajm va material sifatini ifodalaydi, shuningdek, tasvirga realizm va hayotiylik hissi qo‘shadi. Shu sababli, tekstura va yuzalarni ifodalash qoidalarini o‘qitish ilmiy asoslangan metodika talab qiladi.

Mashg‘ulotlar jarayonida o‘quvchilar turli material va yuzalarni tasvirlash, tekstura kontrastini yaratish, hamda ob’ektlarning yuzasidagi tafovutlarni vizual ravishda aks ettirish bo‘yicha mashqlar bajaradilar. Nazariy bilimlar va amaliy mashg‘ulotlarni uyg‘unlashtirish, individual yondashuv va interaktiv metodlar tekstura va yuzalarni o‘qitishda samaradorlikni oshiradi.

Tasviriy san’at mashg‘ulotlarida tekstura va yuzalarni ifodalash qoidalarini o‘qitish o‘quvchilarning vizual tafakkuri, estetik didi va ijodiy qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan muhim pedagogik jarayondir. Tekstura san’atning ajralmas elementlaridan biri bo‘lib, u ob’ektlarning yuzasidagi tuzilishni, material sifatini va vizual chuqurlikni ifodalashga imkon beradi. Shu sababli, ularni o‘qitishda nazariy va amaliy bilimlarni uyg‘unlashtirish, pedagogik va psixologik metodlarga e’tibor qaratish zarur.

Tekstura va yuzalarni ifodalash qoidalarini o‘qitishning birinchi bosqichi nazariy bilimlarni yetkazishdir. O‘quvchilarga tekstraning asosiy turlari — silliq, qattiq, yumshoq, qo‘pol, matoli va boshqa yuzalar — tushuntiriladi. Shu bilan birga, ob’ekt yuzasidagi yorug‘lik va soya bilan birgalikdagi tekstura effektlari, kontrast va chuqurlik hissi namoyishi misollar bilan ko‘rsatiladi. Nazariy tushuntirishlar turli san’at asarlari

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

va vizual misollar bilan mustahkamlanadi, bu esa o'quvchilarda tekstura va yuzalarni aks ettirishga nisbatan ongli yondashuvni shakllantiradi va amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik yaratadi.

Amaliy mashg'ulotlar jarayoni tekstura va yuzalarni ifodalashni mustahkamlashning eng samarali vositasi hisoblanadi. O'quvchilar turli ob'ektlarning yuzasidagi tafovutlarni tasvirlash, materiallarning tuzilishini ifodalash va kontrast yaratish bo'yicha mashqlar bajaradilar. Masalan, daraxt po'sti, tosh, mato yoki metall yuzalarni chizish va bo'yash mashqlari orqali o'quvchilar tekstura elementlarini vizual tarzda anglashni o'rganadilar. Bu jarayonda individual yondashuv muhimdir, chunki har bir o'quvchining vizual sezgi va ijodiy qarashlari turlicha bo'ladi. O'qituvchi o'quvchilarning ishini kuzatib, kerakli maslahatlar beradi va ularning ijodiy qarorlarini rag'batlantiradi.

Tekstura va yuzalarni o'qitishda pedagogik texnologiyalar muhim vosita hisoblanadi. Interaktiv mashg'ulotlar, vizual prezentatsiyalar va raqamli dasturlar yordamida o'quvchilar turli tekstura va yuzalarni sinab ko'radilar. Shu bilan birga, flipped classroom texnologiyasi orqali o'quvchilar nazariy bilimlarni uyda mustaqil o'zlashtirib, dars vaqtida amaliy mashg'ulotlarga ko'proq e'tibor qaratadilar. Bu yondashuv mashg'ulot samaradorligini oshiradi va o'quvchilarga ijodiy faoliyat uchun ko'proq vaqt ajratadi.

Psixologik omillar ham tekstura va yuzalarni o'qitishda muhim rol o'ynaydi. O'quvchilar ob'ektlarni vizual tahlil qilish, yuzalarning tafovutlarini aniqlash, kontrast va muvozanat yaratish, xatolardan o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Turli san'at asarlari misolida tekstura va yuzalarning vizual ritmi, aniqligi va estetik uyg'unligi tahlil qilinadi. Shu tarzda, o'quvchilar vizual tafakkur va estetik didini rivojlantiradilar, ijodiy qaror qabul qilish qobiliyati oshadi.

O'quvchilarning mustaqil ijodiy ishlarini bajarishlari tekstura va yuzalarni o'qitishda muhim bosqich hisoblanadi. Bu orqali ular turli material va ob'ektlarni vizual tarzda aks ettirish, turli tekstura effektlarini yaratish va o'z ijodiy uslubini shakllantirish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Shu bilan birga, o'quvchilar turli san'at janrlari va uslublariga tanishtiriladi: klassik, modern va abstrakt uslublarda tekstura va yuzalarni ishlatishning turli metodlari ko'rsatiladi. Bu ularning estetik didini kengaytiradi va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi.

Baholash tizimi mashg'ulot samaradorligini aniqlashda muhim vosita hisoblanadi. O'quvchilarning ijodiy ishlarini jarayon davomida baholash, natijalarni tahlil qilish va rag'batlantirish orqali tekstura va yuzalarni mukammal o'zlashtirishga erishish mumkin. Shu tarzda, o'quvchilar vizual elementlarni erkin va mantiqiy qo'llashni o'rganadilar, kompozitsion yechimlarni mustaqil ishlab chiqish va tasviriy ifodani tizimli yaratish qobiliyatiga ega bo'ladilar.

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

Shunday qilib, tasviriy san'at mashg'ulotlarida tekstura va yuzalarni ifodalash qoidalarini o'qitish ilmiy asoslar, pedagogik yondashuvlar, psixologik metodlar va zamonaviy texnologiyalar uyg'unligiga asoslangan murakkab jarayondir. Nazariy bilimlarni amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtirish, individual yondashuvni qo'llash, interaktiv texnologiyalarni tatbiq etish va baholash tizimini to'g'ri tashkil etish o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi va o'quvchilarning ijodiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

Maqola natijalariga ko'ra, tasviriy san'at mashg'ulotlarida tekstura va yuzalarni ifodalash qoidalarini o'qitish o'quvchilarning vizual tafakkurini, estetik didini va ijodiy rivojlanishini rivojlantirishga xizmat qiladi. Nazariy bilimlarni amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtirish, individual yondashuv, interaktiv pedagogik texnologiyalar va baholash tizimi orqali o'quv jarayoni samaradorligi oshiriladi. O'quvchilar mustaqil ijodiy ishlar orqali tekstura va yuzalarni mukammal qo'llashni, turli material va ob'ektlarni vizual tarzda aks ettirishni va kompozitsion yechimlarni mustaqil ishlab chiqish qobiliyatini rivojlantiradilar. Shu bilan birga, turli san'at janrlari va uslublari bilan tanishish ularning estetik didini kengaytiradi va ijodiy tafakkurini boyitadi.

Adabiyotlar

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности //Педагогическое образование и наука. – 2017. – №. 2. – С. 109-110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons //Eastern European Scientific Journal. – 2017. – №. 1. – С. 131-134.
3. Shovdirov S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – T. 587. – С. 02016.
4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – T. 3268. – №. 1. – С. 070035.
5. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари //Современное образование (Узбекистан). – 2017. – №. 6. – С. 15-21.
6. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari //Inter education & global study. – 2024. – №. 1. – С. 8-14.

**O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR
TADQIQOTLAR-Jurnali
1-son. 3-qism. Noyabr-2025**

7. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students //Science and innovation. – 2023. – T. 2. – №. B10. – C. 192-198.
8. Шавдилов С. А. ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ //INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION. – 2018. – С. 84-85.
9. Shovdirov S. TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O'QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O'QUVCHILARNI MANTIQUIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O'RGATISH //Евразийский журнал академических исследований. – 2023. – Т. 3. – №. 12. – С. 193-196.
10. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts //International Journal on Integrated Education. – 2023. – Т. 4. – №. 3. – С. 60-66.